

(PLECS)

D'HISTÒRIA LOCAL

151

Directors: Ramon Arnabat (URV),
Josep Santesmas (CCEPC)
Compaginació: Natàlia Báscones
Disseny: Canseixanta
Triada de novetats: Pineda Vaquer (IRMU)
Dipòsit legal: B. 47.520-76
ISSN 1130-5150

CONTINGUTS

EDITORIAL: Les Fargues...	1
TEMES 1: Origen i evolució de la...	2
TEMES 2: Les fargues amb trompes...	5
TEMES 3: La manufactura del coure...	8
PATRIMONI: La farga Palau de...	11
RESSENYES	12
TRIA DE NOVETATS	14
NOTICIARI	16

JOSEP MARIA BOSCH CASADEVALL. Col·laborador de l'Àrea de Recerca Històrica del Govern d'Andorra

LES FARGUES

El nom no sempre fa la cosa. En el cas de la paraula *farga* allò que importa és la realitat. No és el mateix un taller hidràulic de productes manufacturats que una fàbrica hidràulica de transformació de matèries primeres. Entre tots aquests establiments preindustrials els que han despertat major interès són les fargues de fer ferro a la catalana i les fargues d'elaborar productes de coure.

En el cas de les fargues de fer ferro, de la confusió inicial –considerar el mètode a la catalana només una habilitat estàtica i inamovible en el temps i en l'espai– s'ha passat a entendre-les com part d'un tot que neix a la conca alta de l'Arieja (Vicdessos, Tarascon, Château-Verdun) i s'estén per tota una àmplia àrea a banda i banda dels Pirineus. Aquesta visió renovada és una conseqüència de la producció científica dels darrers anys. Marta Sancho documenta un paisatge de petits tallers de ferrer anteriors a les primeres fargues molina. Catherine

Verna tracta la qüestió de les fargues molina que apareixen a finals del segle XIII a la conca alta de l'Arieja i precedeixen les fargues a la catalana. Jean Cantelaube proposa una definició del mètode a la catalana, analitza el factor humà de la cadena operativa i, finalment, aborda la desaparició de les fargues a l'Arieja. Olivier Codina, des d'una visió sistèmica de

la societat andorrana, analitza les fargues locals conjuntament amb la terra, la ramaderia i el comerç, la qual cosa determina el pes econòmic i els efectes socials d'aquesta activitat. Finalment, Carlos Mas estudia el cas de les fargues de la vall Ferrera, un exemple més del fenomen expansiu del mètode a la catalana.

Sobre les fargues d'aram, de moment l'interès s'ha centrat sobretot en l'estudi de tallers, entre els quals destaquen la farga

de Banyoles, la farga Palau de Ripoll, la farga de Vila-rodonada i la farga Lacambra de les Masies de Voltregà. Un dels camps de recerca on els avenços són més evidents és el de la producció i comercialització de planxes, barres i copes de coure gràcies a l'estudi de Pere Pascual i Jordi Nadal sobre la farga Lacambra.

Avui, de les dues línies de recerca, la del ferro és la més avançada, fins al punt de conèixer globalment les àrees, els sectors i els col·lectius territorials, socials

i econòmics que s'interrelacionen amb aquests establiments. Tot i això, existeixen diferents camps d'estudi encara per explorar; per exemple, el dels diferents tallers especialitzats en un tipus concret de treball de forja (clavetaires, serrallers, canoners, ganivetaires) o l'evolució de l'arquitectura, les estructures i els ginys mecànics dels tallers. ■

Trasllat de la cabota del mall de la farga Areny per les restes de la porta de la sala de treball i darrera la façana de la casa del factor. (ARH-Govern d'Andorra)

